

Ennakkovaikutusten arviointi hyvinvointialueella

Ahall 16.09.2024 § 294
4830/00.01.03.00/2024

Valmistelija: Janne Niemeläinen,
janne.niemelainen(at)pshyvinvointialue.fi, 044 717 9460

Ennakkovaikutusten arviointi toimii hyvinvointialueen viranhaltijoiden ja luottamushenkilöiden apuna arvioitaessa päätöksen vaikutuksia. Ennakoarviointi lisää tietoa valmisteluun sekä päätöksentekoon ja näin tukee kokonais kuvan hahmottamista päätettävästä asiasta. Ennakoarvioinnissa ratkaisua etsitään kuvaamalla erilaisia päätösvaihtoehtoja ja tarkastelemalla niiden hyviä ja huonoja puolia.

Ennakoarviointi on lakisääteistä toimintaa hyvinvointialueen päätöksenteossa. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 7§:ssä säädetään, että "Hyvinvointialueen on strategisessa suunnittelussaan asetettava hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tavoitteet ja määriteltävä tavoitteita tukevat toimenpiteet. Sen on otettava päätöksenteossaan huomioon päätöksensä arvioidut vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen väestöryhmittäin.

Ennakoarvioinnille ei ole asetettu sisällöllisiä tai laadullisia vaatimuksia ja sen takia hyvinvointialueen tulisi linjata, milloin ja miten ennakkovaikutusten arviointi tehdään. Linjauksella varmistetaan yhtenäinen toimintatapa ja periaatteet arvioinnille.

Lähtökohtaisesti arviointi tulisi tehdä silloin, kun:

- 1) päätöksen vaikutukset ovat strategisesti, toiminnallisesti tai taloudellisesti merkittäviä
- 2) päätöksellä on välittömiä ja/tai pitkän aikavälin vaikutuksia eri-ikäisten asukkaiden hyvinvointiin, elinoloihin, terveyteen tai asukasryhmien hyvinvointieroihin tai alueiden välisiin hyvinvointieroihin
- 3) päätöksellä on merkittäviä vaikutuksia lapsiin, nuoriin tai perheisiin
- 4) päätöksellä on merkittäviä vaikutuksia tietyille asukasryhmälle tai alueelle (esim. vieraskieliset, vammaiset, iäkkäät, seksuaali- tai sukupuolivähemmistöt)
- 5) päätöksellä on merkittäviä kielellisiä vaikutuksia
- 6) päätökseen liittyy merkittäviä ristiriitoja
- 7) päätös on merkittävä muutos palveluissa tai päätetään uusista palveluiden järjestämistavoista
- 8) päätöksellä on merkittäviä vaikutuksia henkilöstöön tai johtamiseen

Ennakoarviointi tulee tehdä esimerkiksi strategisesti merkittävistä asiakirjoista ja päätöksistä; palvelustrategia,

palveluverkkosuunnitelma ja sen toteuttamista koskeva päätös, pelastustoimen palvelutasopäätös, talousarvio jne.

Ennakoarviointia ei tehdä silloin, kun kyse on esimerkiksi yksilöä koskevasta asiasta, hankinta-asiasta, henkilöstöasiasta (yksittäiseen henkilöön tai pieneen henkilöstöryhmään kohdistuvat päätökset) tai lausunnon antamisesta.

Ennakkovaikutusten arvioinnissa on tärkeää tunnistaa erilaiset vaikutustyyppit. Kuntaliiton suosituksen mukaan tarkoituksen mukaista on keskittyä vain merkittäviin vaikutustyypeihin: Ihminen, Ympäristö, Organisaatio, Henkilöstö, Talous ja Elinvoimainvoima. Hyvinvointialueella voidaan kuitenkin päättää erikseen tarkasteltavista näkökulmista ja vaikutuskohteista. Lisäarviointinäkökulmana voidaan ja on myös syytä käyttää hyvinvointialueen strategiaa; miten päätös on linjassa strategian kanssa ja se edistää strategiaa tai strategisia ohjelmia?

Ennakkovaikutusten arviointi voidaan tehdä, riippuen päätöksen laajuudesta ja vaikutuksista, joko suppeana tai laajana. Suppeassa arvioinnissa tarkastellaan välillisiä ja välittömiä vaikutuksia yksityiskohtaisemmin ja laajassa arvioinnissa päätösvaihtoehtoja tarkastellaan yleisemmistä näkökulmista laajemmin.

Ennakoarvioinnin prosessista on vastuussa päätöksen valmistelija. Ennakoarvioinnin tarve tulee tunnistaa mahdollisimman varhain jo valmisteluprosessin alussa. Päätöksen valmistelijan tehtävänä on osallistaa ennakoarviointiin tarvittavat tahot ja varmistaa, että käytettävissä on riittävästi tietoa ennakoarvioinnin laatimiseen. Viranhaltijat muodostavat vaihtoehtoisia päätösesityksiä ja esittävät niiden vaikutukset valittujen arviointinäkökulmien perusteella. Nykytilan (0-vaihtoehto) lisäksi tulee esittää tarpeellinen määrä vaihtoehtoja. Päätösvaihtoehtojen tulee olla todellisia, jotta niiden muodostamisesta on hyötyä.

Ennakkovaikutusten arvioinnista on järjestetty koulutusta jo aiemmin valmistelijoille ja luottamushenkilöille sekä sama koulutus uudestaan 28.8. ja 29.8. Kuntaliiton toimesta.

Valmistelijan päätösehdotus:
Aluehallitus päättää, että:

Päätösten ennakkovaikutusten arviointi tehdään silloin, kun:

- 1) päätöksen vaikutukset ovat strategisesti, toiminnallisesti tai taloudellisesti merkittäviä
- 2) päätöksellä on merkittäviä välittömiä ja/tai pitkän aikavälin vaikutuksia eri-ikäisten asukkaiden hyvinvointiin, elinoloihin, terveyteen tai asukasryhmien hyvinvointieroihin tai alueiden välisiin hyvinvointieroihin
- 3) päätöksellä on merkittäviä vaikutuksia lapsiin, nuoriin tai perheisiin

- 4) päätöksellä on merkittäviä vaikutuksia tietyille asukasryhmälle tai alueelle (esim. vieraskieliset, vammaiset, iäkkäät, seksuaali- tai sukupuolivähemmistöt)
- 5) päätöksellä on merkittäviä kielellisiä vaikutuksia
- 6) päätökseen liittyy merkittäviä ristiriitoja
- 7) päätös on merkittävä muutos palveluissa tai päätetään merkittävistä uusista palveluiden järjestämistavoista
- 8) päätöksellä on merkittäviä vaikutuksia henkilöstöön tai johtamiseen

Arviointinäkökulmina käytetään: Asiakkaat/Potilaat, Ympäristö, Organisaatio, Henkilöstö, Talous ja Elinvoimainvoima sekä hyvinvointialueen Strategia. Päätöksen valmistelija vastaa ennakoarvioinnin laatimisesta joko suppeana tai laajana riippuen päätöksen laajuudesta ja vaikutuksista.

Esityslistan oheisaineistona:

- Kuntaliiton aineisto: Mitä on vaikutusten ennakoarviointi päätöksenteossa?

Esityslistan liitteenä:

- Hyvinvointialueen arviointilomake

Taloudellisuus-, tuottavuus- ja integraatiovaikutusten arviointi

Toimivallan peruste hallintosääntö 36 §, yleistoimivalta

Esittelijä hyvinvointialuejohtaja

Päätösehdotus Aluehallitus päättää, että:

Päätösten ennakkovaikutusten arviointi tehdään silloin, kun:

- 1) päätöksen vaikutukset ovat strategisesti, toiminnallisesti tai taloudellisesti merkittäviä
- 2) päätöksellä on merkittäviä välittömiä ja/tai pitkän aikavälin vaikutuksia eri-ikäisten asukkaiden hyvinvointiin, elinoloihin, terveyteen tai asukasryhmien hyvinvointieroihin tai alueiden välisiin hyvinvointieroihin
- 3) päätöksellä on merkittäviä vaikutuksia lapsiin, nuoriin tai perheisiin
- 4) päätöksellä on merkittäviä vaikutuksia tietyille asukasryhmälle tai alueelle (esim. vieraskieliset, vammaiset, iäkkäät, seksuaali- tai sukupuolivähemmistöt)
- 5) päätöksellä on merkittäviä kielellisiä vaikutuksia
- 6) päätökseen liittyy merkittäviä ristiriitoja
- 7) päätös on merkittävä muutos palveluissa tai päätetään merkittävistä uusista palveluiden järjestämistavoista
- 8) päätöksellä on merkittäviä vaikutuksia henkilöstöön tai johtamiseen

Arviointinäkökulmina käytetään: Asiakkaat / Potilaat, Ympäristö, Organisaatio, Henkilöstö, Talous ja Elinvoimainvoima sekä

hyvinvointialueen Strategia. Päätöksen valmistelija vastaa ennakoarvioinnin laatimisesta joko suppeana tai laajana riippuen päätöksen laajuudesta ja vaikutuksista.

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.